

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 5. Multis evagationibus humanam mentem subjectam esse. Omnes evagationes è septem fontibus oriri: à curis & sollicitudinibus, à magna negotiorum mole, ab otio à superfluis colloquiis, ab animi ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

tionis occasionem evitare. Sed de evagationibus, & earum causis, atque remediis seorsim tractandum est.

§. V.

Multis evagationibus humanam mentem subjectam esse. Omnes evagationes è septem fontibus oriri : à curis, & sollicitudinibus, à magna negotiorum mole, ab otio, à superfluis colloquiis, ab animi perturbationibus, à sensuum exteriorum libertate, & ab instabilitate imaginationis.

I. **N**Orunt omnes qui orant quantis evagationibus subjecta sit mens humana non volens, quantas patiatur vel invita difficultates, & ne putes ad pusillos duntaxat, & imbecilles in spiritu hoc vitium pertinere audi magnum sanctitatis fastigium, audi eximium Dei cultorem (a) Augustinum. Verè dicam, ait tanquam homo in hominibus, & ex hominibus : attendat quisque & videat, quanta agantur in corde humano, quemadmodum ipsæ plerumque orationes impediuntur vanis cogitationibus, ita ut vix stet cor ad Deum suum, & vult se tenere, ut stet, & quodammodo fugit à se, nec invenit cancellos, quibus se includat, aut obices quosdam, quibus retineat avolationes suas, & vagos quosdam motus, & stet jucundari à Deo suo. Vix est ut occurrat stabilis oratio inter multas orationes. Diceret unusquisque sibi contingere, & alteri non contingere, nisi inveniremus in scripturis Dei David orantem, & dicentem, (b) *Quonia inveni Domine cor meum, ut orarem ad te.* Invenire se dixit cor suum, quasi soleret ab eo fugere, & ille sequi quasi fugitivum, & non posse comprehendere, & clamare ad Dominum, *Quoniam cor meum dereliquit me.* Clamat quidem Dominus per Prophetam, (c) *Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis : &*

a. August. in psalm. 75. b. 2. Reg. 7. 27. c. Isai. 1. 16.

alibi, (d) *Omni custodia serva cor tuum, quoniam ab ipso vita procedit. Ego verò vicissim cum (e) Psalmita clamabo, Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis: quia nisi Dominus custodierit nos, frustra nos ipsi ad nostri custodiam vigilamus. Sunt autem evagationum variae origines, varii fontes & rivuli, mare magnum & spatiosum continua accessione componentes, in quo reptilia perambulant quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis.*

II. Primus fons è curis, & sollicitudinibus oritur. Nimia enim anxietas ad res, & studia, & occupationes externas, cum quis incipit orare, illico suggerit expedienda negotia, componendas lites, fruges comparandas, conscribendas epistolas, pecuniam exigendam, curandam supellectilem, & alia ejusdem generis infinita. His curis maximè exaestuant, qui voluntatem suam divinæ non conformant, nec satis in eo confidunt, omnem sollicitudinem projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de nobis. Christus Iesus apud f. Matthæum superfluum temporalium curam multis argumentis prohibet, tandemque concludit: *Nolite ergò solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. Idem ingerens (g) Apostolus, Nihil, inquit, solliciti sitis, sed in omni oratione petitiones vestrae innotescant apud Deum, Dominus propè est. Olim Israëlitis præceperat Deus, ut ter in anno orationis causa Sanctuarium adirent, & ne sollicitudo rei familiaris eos ab oratione diverteret, omnem securitatem tempore absentiae promisit dicens, (h) *Nullus insidiabitur terra tua, ascendente te, & apparense in conspectu Domini Dei tui ter in anno. Rectè S. (i) Nilus: Non poteris orare purè, rebus ac negotiis terrenis implicatus,**

d Prov. 4. 21. e Psalm. 50. f Matth. 6. 31. g Philipp. 4. 6. h Exod. 34. 29. i Nilus de orat. 6. 6.

& assiduis curis onustus, quia oratio est depositio cogitationum. Quod autem divitiæ, & mundi facultates distrahant cor, mentemque perturbent, & anxiam reddant, his versibus eleganter edisserit venustissimus Poëta Cornelius Gallus;

*Quid mihi divitiæ, quarum si demeris usum,
 Quamvis largus opum, semper egenus ero?
 Imò etiam pœnæ est partis incumbere rebus,
 Quas cum possideas, est violare nefas.
 Non aliter sitiens vicinas Tantalus undas
 Captat, & appositis abstinet ora cibis:
 Efficior custos rerum magis ipse mearum,
 Conservans aliis quæ periere mihi,
 Sicut in auricomis pendentia plurimus hostis
 Per vigil observat non sua poma draco.
 Hinc me sollicitum torquent super omnia cura,
 Hinc requies animo non datur ulla meo.*

III. Altera distractionum origo priori similis est, magna scilicet negotiorum moles. Sunt enim quidam magni ardeliones, qui non nisi terram, & carnem sapiunt, & quasi gigantes sub pondere negotiorum gementes, vel non orant omnino, vel tumultuaria celeritate suos Psalmos deglutientes, corpore in templo, mente in foro sunt, quibus illud profecto convenit, quod scriptum est, (k) *labia Labiorum ipsorum operiet eos.* Hi tales ab hac voragine difficillimè emergent, nisi quotidie clament ad Dominum, (l) *Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam: infixus sum in limo profundi & non est substantia: Nisi inquam illud sedulò cogitent (m) Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, anima vero suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? aut cur turbamur erga plurima, quando unum est necessarium? Mundus transit, & concupiscentia ejus, atque ita rebus transitoriis*

¶ Ps. 139. l. Pf. 68. # Matth. 16. 26. -

cumbendum est, ne beata æternitas amittatur.

IV. Tertius è contrario fons, otium est. Nam dum dormit agricola, inimi us homo superfeminat zizania, & viæ nihil operantium replentur spinis. Otiositas mater nugarum est, noverca virtutum, sentina malorum, rubigo sapientiæ, summa mentis malicia, vivi hominis sepultura. Profiliunt ab hac peste cum tædō spirituum bonorum carnalia desideria, dicente Scriptura, [] *Desideria occidunt pigrum*. quæ mala si versemus in animo, cum à precibus vacamus quando mens ad orationis studium se postea crexerit earum rerum imagines reverberata patitur, ut benè notat (o) Gregorius, quibus libenter prius otiosa premebatur.

V. Quartus fons è superfluis colloquiis & vanis confabulationibus emanat. Quam rem venerabilis (p) Beda præclarè edisserens ait: Multum juvat orationis puritatem, si in omni loco vel tempore nos ab actibus temperemus illicitis, si semper ab otiosis sermocinationibus auditum pariter castigemus & linguam. Quæcunque enim sapius agere loqui, vel audire solemus, eadem necesse est sapius ad animum, quasi solitam propriamque recurrant ad sedem, & sicut volutabra suæ palustria, columbæ limpida solent frequentare fluentia, ita cogitationes immundæ impuram mentem perturbant, castam verò spirituales sanctificant. Eleganter Poëta: (q)

Crimen amare jocos, crimen convivia, cantus.

O miseri quorum gaudia crimen habent!

VI. Quintum fontem longè latèque diffusum, animi perturbationes parturiunt. Amor enim, ira, odium, & reliquæ affectiones rationis solem obumbrant, oculum mentis obcæcant, intelligentiæ lumen obscurant, distrahunt animum, dilacerant cor, & deprimunt sensum multa cogitantem. Sicut sol obscuro nubium vela-

* Prov. 21. 23. o Greg. l. 10. mor. c. 11. p Beda de templo Salomon. 4
Corin. Gallus.

mine circumseptus lucis suæ radios non spargit, ita mens perturbationum caligine confusa, veræ lucis splendore nequit in oratione perfundi. Et sicut non potest currere, ait S. (r) Nilus, qui ligatus est, ita mens quæ perturbationibus servit, locum spiritualis orationis videre non potest: trahitur enim, & huc atque illuc à perturbationibus cogitationibus agitatur. Si vis igitur puram offerre orationem, prius excute mentem tuam, ut sanctissimus Abbas (s) Isaias docet, atque ita constitue, ut si dixeris, *Miserere mei*, ipse quoque precantis te miserearis: si dixeris, *Ignosce mihi*, tu item inimicis ignoscas tuis: si dixeris, *Ne reminiscaris delicta mea*, nec tu proximi tui delicta recorderis. Hæc nisi præstiteris, frustra precaris.

VII. Sextus fons è sensuum exteriorum libertate nascitur, itemque ex vana, & puerili scurrilitate. Vulgaris paræmia est, *Incustoditum captat ovile lupus*, ita mentem non custoditam per apertas sensuum fenestras expugnat dæmon. Nullus autem sensus est, per quem citius intret mors, quam per oculos. *Oculus meus*, ait (t) Propheta, *deprædatus est animam meam*: & (u) quidam profanus, oculi sunt tota nostra luxuria, hi nos in omnia quotidie vitia præcipitant, mirantur, adamant, concupiscunt. Rectè Propertius: (x)

*Qui videt is peccat, qui te non viderit ergo
Non cupiet, facti crimina lumen habet.*

Propterea Græci eodem modo pupillam, & virginem nominarunt. *Koeg* enim & virgines & pupillæ sunt, ut pupulæ apud Latinos. Atque huc respexit Demosthenes apud Plutarchum initio opusculi de vitioso pudore, cum dixit impudentem scorta in oculis habere non virgines, sive *Koegs*. Ideò virgines, inquit (y) Cæsarius, esse debent oculorum pupulæ, quæ idem cum virginibus nominis ornamentum sortitæ sunt. Joan-

r Nilus de orat. c. 66. s Isaias Abb. orat. 18. t Thren. 3. 51. u Quintilian. declam. 2. x Propert. lib. 4. eleg. 33. y Cæsar. dial. 3. de fide, interrog. 240.

nes quoque cognomento Jejunator, cujus est (z) Homilia quædam Chrysofostomo perperam attributa, Pupilla, ait, vocatur oculus, ut sicut ille duabus palpebris velut in quodam conclavi clausus est, ita & virgo permaneat. Nihil autem frequentius legitur apud (a) Ethnicos scriptores, quam per oculos ad cor introire omnes improbas cupiditates. Elias locuturus cum Deo, vultum suum operuit pallio, ut clausis exterioribus oculis internum Dei lumen clarius posset intueri. [b] Priscorum item Patrum dictum solemne erat, oportere orantem cæcum esse, & mutum, & surdum: ut nihil scilicet videat, loquatur, vel audiat, quod orationis studium interrumpere possit.

VIII. Septimus tandem fons à nobis ipsis etiam non volentibus, & plerumque resistentibus erumpit: ex varia nimirum, & instabili vi imaginationis, quæ nunquam in eodem statu permanens variis discursibus per infinita vagatur. Hanc ego soleo mulieri meretrici comparare, quæ in Proverbiis à (c) Salomone describitur *garrula, vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians.* (d) Richardus Victorinus eam Balæ assimilat, quæ fuit ancilla Rachelis. Imaginatio, inquit, cum tanta importunitate in auribus cordis perstrepat, quatenus ejus clamorem ipsa Rachel vix, vel omnino cohibere non possit. Hinc est quod sæpè dum psallimus vel oramus, phantasias cogitationum, vel quaslibet imagines rerum ab oculis cordis amovere volumus, nec valeamus. Quoniam ergo hujusmodi perstreptentium cogitationum tumultus quotidie etiam inviti patimur, qualis vel quanta sit Balæ garrulitas quotidiano experimento docemur. Quæcunque enim visa vel audita quandoque, quæ ipsi gessimus vel diximus, ad

z Hom. 22. ad pop. Antioch. a Apuleius lib. 10. Heliodor. lib. 3. longus Sophista lib. 1. pæmenic. b Theophylact. Simocatta epist. 36. Aristenæ. lib. 1. ep. Phædrus fab. 63. & alii apud Gasp. Barthium in Notis ad Claudianum c Prov. 7. 10. d Rich. 1. de præp. animi ad contempli p. 1. c. 6.

memoriam revocat, & quæ ipsa jam enarrando explicaverat, eadem iterum, atque iterum replicare non cessat. Sic Richardus. Quis autem valeat innumeros imaginationis motus, quos quisque omni momento sentit, explicare? omni enim mobili mobilior inquietata pernitate in varias partes distracta circumvolvitur: ducitur à vanitate in vanitatem, nunc cum mente concordans mox ab illa resiliens. Quidquid illi occurrit, sive bonum, sive malum, sine differentia discretionis amplectitur, & quia spiritualia non curat, in amore terrestrium occupatur. Omnia transcurrit, & circumvolat, & dicto citius nunc in cælos evolat, nunc in abyssis est, nunc ultra oceanum pergit, nunc orientem, & occidentem perlustrat. Variat rerum imagines, fingit species, vices alternat, ædificat nova, destruit vetera, destructa reparat innovat amissa mutat quadrata rotundis. Quam ridicula ejus monstruositas est! Nunc præliantes milites repræsentat, nunc venatores tubicinantes, nunc fabros tractantes quæ suæ sunt, nunc mercatores marinis undis egitatos, nunc eosdem ultramarinas merces distrahentes: mox res humanas perosa ad bestias, & portenta convertitur. Humano corpori cervicem jungit equinam, fabricat sub uno capite multa corpora, & rursus in uno corpore multa capita. Desinit leo in draconem, cervus in vitulum, miraque celeritate tam multas apparere facit formarum varietates, ut vel horæ momento quascunque Poëtæ concinunt fabulosas transformationes quasi in tabella pictas exprimat, & proponat. Sic multigenis deformata illusionibus de nihilo infinita componit & nobiliorem hominis partem stulta curiositate seductam allicit, & perturbat.

IX. Hi sunt ferè omnes evagationum fontes, quos oraturi obturare & obstruere debent, ne crescentes in immensum aquæ fluctuosum efficiant mare, quod nul-

704 DE DISCIPLINA PSALLENDI.
la valeat arte pertransiri. Vidit (e) Ezechiel Propheta
aquas descendentes in templum, dicitque se per eas
traductum primo usque ad talos, deinde usque ad ge-
nua, postea usque ad renes, tandem intumuerunt aquæ
in modum torrentis, qui non potest transvadari. Tem-
plum Dei sumus nos, porrò aquæ evagationes sunt: si
eis in principio non obviamus, væ nobis, quia impe-
tuosis vorticibus sepultos dæmonibus tradent sine ullo
orationis fructu illudendos. Suprascriptæ autem evaga-
tiones, vel sunt voluntariæ, & culpabiles: vel sic di-
vina disponente clementia, orantis mentem afficiunt,
ut discamus non altum sapere, sed timere, sicut scrip-
tum est, *Bonum mihi quia humiliasti me, ut discam justi-
ficationes tuas*: vel sunt immissiones per Angelos malos,
quibus hostili fraude decipimur: vel naturaliter ani-
mo ingeruntur ob naturæ imbecillitatem, sine ulla cul-
pa & consensu. Sed jam videamus quæ sint earum
remedia, & curationes.

§. VI.

*Septem evagationum remedia sigillatim enumerantur. Eva-
gationes involuntarias nullam orationi detrimentum inferre.*

I. **P**rimum evagationis remedium est, cum quis
se distractum animadvertit, divinæ præsentia
memoriam innovare, ipsumque imaginari objurgan-
tem & dicentem; *Discede à me qui operaris iniqui-
tatem, festivitates tuas odivit anima mea, factæ sùnt
mihi molestæ. Ut quid cogitas malum in corde tuo?
An ignoras quod se aufert spiritus à cogitationibus
quæ sunt sine intellectu?* Vir admirabilis Joannes (a)
Climacus nil efficacius ad attentè orandum existimat
quam formam rei judicis astantis assumere. Si unquam,
ait, visibili judici obnoxius fuisti, non tibi alia forma

e Ezech. c. 47. a Clim. gr. 18,

jam